

De vuilniszak als muze. Beeldhouwer Jan Eric Visser maakt sculpturen van huisvuil. 'Al mijn niet-organische afval verlaat als kunst mijn huis.'

Door Ellen Leijser

Aaibaar afval

Je komt ogen tekort in het Rotterdamse atelier van Jan Eric Visser (57). In een hoek staan twee grote, doorzichtige zakken volgepropt met anorganisch afval: allerlei plastics, deksels van jampotten, dopjes van yoghurtbekers, verpakkingen van falafelballetjes. Op een tafel ligt een grijzige hoop pulp. En overal staan emmers met vermalen en papperig afval. Voor Visser is afval van groot belang, hij maakt er zijn sculpturen mee.

Het liefst laat hij niemand toe in zijn werkruimte; het mysterie van kunst in het algemeen en zijn kunst in het bijzonder houdt hij graag in ere. Dus gaat de deur van het atelier dat geen atelier mag heten, snel weer dicht. Boven, in zijn woonkamer, schenkt Visser een kop loeisterke gember-citroenthe in, en terwijl zijn vriendin bananecake serveert, legt Visser uit waarom zijn huisvuil al zo lang zijn muze is.

Het begon allemaal met de vraag: heeft het leven nut? Toen Visser vier was, kreeg zijn vader zijn eerste hartaanval, een gebeurtenis die een verpletterende

indruk maakte op de kleine Visser. 'Voor het eerst voelde ik de paniek van iets groots en dreigends. Mijn vader overleed toen ik twaalf was. Vanaf dat moment voelde ik me het universum in geslingerd. Ik realiseerde me: als dit het leven is, wil ik dat wat ik doe zin heeft. Nut heeft. Vier jaar later overleed een broer. Dat versterkte mijn zoektocht nog eens.' Hij peinst even en zegt: 'Het zou natuurlijk kunnen dat ook zonder het overlijden van mijn vader en broer ik me zou afvragen wat ik hier op aarde doe. Maar bij veel kunstenaars is er toch wel iets ingrijpends gebeurd in hun jeugd.'

Verpulpte krant

Vissers sculpturen lijken gemaakt van steen of metaal, maar ze zijn opgebouwd met gedroogde pulp. Pulp dat hij maakt van zijn huisvuil. Het idee om met papierpulp te werken, kreeg Visser toen hij – vlak nadat hij de deur van de kunstacademie na vijf jaar, zonder diploma, achter zich dichtgetrokken had – op straat een oude, verpulpte krant zag liggen. 'Smartphones bestonden nog niet. De krant was toen hét medium waar alles in stond wat mensen meemaakten. Ik maakte daar nieuwe materie van.'

Met een uit de straat getrokken stoeptegel verpulverde Visser in die tijd natte kranten en folders. Een arbeidsintensief proces: een week wrijven leverde een emmertje pulp op. 'Zo is het begonnen. Ik was een enorme milieufreak, nam de milieudenktank de Club van Rome zeer serieus, dus ik wilde geen energie gebruiken. Na een tijdje begon ik ook naar het andere huisvuil te kijken.'

Zijn kunst is zijn way of life. Het is een persoonlijke zoektocht naar

**'Zonder titel' (2013)
is gemaakt van
krantenpapier,
folders, anorganisch
huisvuil en was.**

'Zonder Titel' (Roteb Eco Monument) (2010-2011) is gemaakt van onder meer een oude trap en negentig fietswrakken.

zijn identiteit. Daarom kijkt hij elke dag in zijn vuilniszak. Afvalkunstenaar wordt hij genoemd, een geuzennaam waar hij geen moeite mee heeft, al kleeft er een negatieve ondertoon aan het begrip afval. Hij klinkt laconiek: 'Afval is de beste metafoor voor het menselijk onvermogen om te begrijpen wat we hier doen, want anders zouden we ons eigen nest niet vervuilen. Het is een soort lemminggedrag wat we doen.' Zijn bezorgdheid om de aarde is een belangrijke drijfveer. 'Dat was vroeger al, als een Franse fabriek iets loosde, kregen wij

een schuimende rivier. Ik voel me soms onmachtig over de wereld. Tegelijkertijd moet je een optimist zijn om kunst te maken.' Want hoezeer Visser ook met de aarde begaan is en zich zorgen maakt voor toekomstige generaties, hij is geen wetenschapper of klimaatfilosoof. 'Ik ben kunstenaar, geen probleemoplosser. Kunst is een prachtig podium voor dit soort dingen.' Niet alleen om zijn zorgen over de wereld kenbaar te maken, maar ook voor zijn eigen gevoel van nut. 'Ik moet werken om me gezond te voelen. Als ik niet kan werken, ben ik niet te genieten, vraag maar aan mijn vriendin. Kunst is zo'n kracht. Het is betekenisvol om kunst te maken.' Tegelijkertijd verbaast hij zich over wat hij maakt. 'Ik hou ook van de meditatieve kant van het beelden

Rechts: 'Zonder Titel' (2019), gemaakt van krantenpapier, gerecyclede posters, anorganisch huisvuil en devotiekaarsstompjes.

maken. Ik kan erin verdwijnen. Als ik bezig ben, kan ik in trance raken, dagen- of wekenlang. Dat is fijn. De verandering van het materiaal – ik noem het de veredeling – maakt duidelijk dat er veel meer kan met afval dan je denkt.'

Geen pure schoonheid

Of esthetiek belangrijk is in zijn werk? Visser kauwt even op deze vraag. 'Jij komt hier net binnen en je wilt zo'n beeld meteen aanraken. Die lading ontstaat alleen als de materialen en vormen zo intens mogelijk bewerkt zijn. Het is juist interessant als je niet weet wat het is. Het mysterie. Maar de vraag raakt me omdat ik me dan begeef op het terrein van oppervlakkige schoonheid.'

In de kunst is schoonheid een tijdlang taboe geweest. Terecht, vindt Visser. 'Dit is geen pure schoonheid. Het oogt wel zo, maar als je je realiseert dat je naar honderd procent afval staat te kijken, is dat anders. Ik streef naar een nieuw soort schoonheid.'

In de holtes van de beelden zitten vaak drie, vier zakken anorganisch huisvuil. Niet alleen plastics, maar ook metaal. Visser lacht: 'Ik werd laatst gebeld door een koper van een van mijn beelden. Er viel iets in het werk, hij schrok zich kapot.'

De aanrakerigheid komt door het zacht glanzende oppervlak van zijn beelden. Met was, afkomstig van restjes devotiekaarsen van een kerk in de buurt, impregneert Visser de beelden. Daarna poetst hij de huid, waardoor het glimmende

Boven: een röntgenfoto laat het afval zien waarmee Visser een van zijn beelden heeft volgepropt.

oppervlak ontstaat. 'Dan gaat het licht aan, waarmee ik een sterke verbondenheid voel met Vermeer.'

Een van Vissers bewonderaars is verzamelaar Geert Verbeke van de Verbeke Foundation. Als een soort omgekeerde Christo pakt Visser zijn sculpturen in, zegt Verbeke. Hij roemt Visser om zijn originaliteit. 'Waar Christo een boom, brug of gebouw inpakt, maakt Jan Eric een nieuwe vorm, die als omhulsel dient voor het ingepakte huisvuil. In deze werkmethode is hij uniek.' Verbeke weet als geen ander dat het dikwijls op onbegrip stuit wanneer je als verzamelaar werken vergaart met organisch materiaal, bloed, skeletten, of met stof of huisvuil. 'Jean Leering, de vroegere directeur van het Van Abbemuseum, zei het al: "Begrip komt niet aangewaaid, maar juist dan moet je de moed opbrengen om in je mening en waardeoordeel alleen te staan en bij anderen vraagtekens over je toerekeningsvatbaarheid te laten ontstaan.'" Als verzamelaar probeert Geert Verbeke die moed, zoals hij het formuleert, dagelijks bijeen te rapen. 'Als kunstenaar is Jan Eric daar al in geslaagd.'

De komende maanden zijn Vissers beelden te zien op de

zolder van het Stedelijk Museum in Schiedam. Directeur Deirdre Carasso: 'Als ik het werk van Jan Eric zie, wil ik het meteen aanraken. De vormen met mijn hand volgen. Wat is het precies, brons, steen, keramiek? En dan blijkt dat hij voor zijn beelden alleen zijn afval gebruikt.' Voor zover bekend, is Visser volgens Carasso de enige in de wereld die kunst maakt van zijn eigen huisvuil. 'Alles wat zijn huis binnenkomt, gaat er alleen uit als kunst. Daardoor laat hij me ook nadenken over het milieu en de manier waarop ik in het leven sta. Zijn werk gaat dus ook over mij en jou; heel bijzonder voor abstracte sculpturen die geen titel hebben.' □

EXPOSITIES

De vuilniszak als muze – Schone kunst van Jan Eric Visser, t/m 22 maart, Stedelijk Museum Schiedam, stedelijk-museumschiedam.nl

Art Rotterdam, 5 t/m 9 februari, Van Nelle Fabriek, artrotterdam.com, janericvisser.nl

'Afval is de beste metafoor voor het menselijk onvermogen om te begrijpen wat we hier doen'